

acompanyant-lo de *no* però només en el període més arcaic: «a ti --- che de esta ora en antea no-t prendrei ni no-t reterei ni no-t oucidrei ni no-t tolrei ta vida» (doc. del 3.er terç del S. XI, en Russell-Gebbett, p. 71.5-7); encara es pot trobar algun exemple en Lull (Blanq., NCl. I, 133.8).

DERIV.: *Desnonar* 'desdir-se d'un acord, d'un conveni, d'un pacte'. Llegim en una lletra de batalla de 1390: «La primera és per complir nostra batalla, la segona per vós exir-vos del rechne (= regne) sens acceptar mon vot, la terça és per vós *desnonar* la batalla» (Alart, RLR VI, 374; en el seu *InvLC*, Alart tradueix aquest verb al francès com «refuser le convenu, dire non»), i en un doc. de 1434 de Solsona: «Aquel que l'aurà logat tal bracer, puxa *desnonar* de vespre, si menester no l'ha per alcuna rahó; mas lo bracer no se'n porà desdir» (BABL XI, 331); allí *desnonar* significa gairabé 'acomiar, donar comiat a un empleat, a un criat', sentit que queda més clarament expressat en el següent passatge d'un doc. de 1775 de Ripoll: «Se podrà *desnonar* o dar comiat quant bé aparegue al senyor» (DAG.). Notem que tots els documents citats són de tipus legal o notarial i de fet avui encara hi ha consciència que *desnonar* és un mot de caire sobretot jurídic. En aquest altre exemple de Miquel Parets (mj. XVII) el sentit és 'anullar, suspendre un acte': «feren crides *desnonant* la professó» (DAG.). Es diu *desnonar el pis, desnonar el prometatge* (Griera, BDC XVII, 96), *desnonar la minyona* etc.; *desnonar el malalt* els metges és 'declarar-lo incurable' (exs. d'escriptors com NOLLER, EmVilanova, Salvador Galmés, en *AlcM*). Existeix una variant *desdonar*, que *AlcM* localitza al Maestrat, Morella, Lluçanès, i a Pollença (Mall.), però a més es dona espontàniament en certs escriptors (vegeu exs. citats per *AlcM* d'EmVilanova, VCatalà), i la trobem també en la correspondència de Coromines.¹⁰ En el següent passatge de M. Vayreda *desnonar* significa 'descoratjar la noia [amb un refús] al jove que la festeja': «Es la por d'errar el cop que m'entrebanca la llengua, cregas-ho. —Emprò, que t'he *desnonat* mai? —féu ella abaxant el cap» (Punyalada, 1.ª ed., 1904, p. 157; 4.ª ed., 1957, p. 133), i en aquest altre de Coromines el sentit és simplement 'refusar, dir que no': «aquesta observació subtil va estar a punt de fer-li refusar l'oferiment de la seva amiga, que si, en aquell moment d'opressió cordial, arriba a trobar-se present prou la *desnona*» (Llàgrimes III, iv, p. 216). Són derivats de *desnonar*: *desnonament* [DFa.], i hom parla sovint de *judici de desnonament*; *desnonació* [un ex. de *Calend. folkl.* de Serra i Baldó, 1914, en *AlcM*].⁵⁰

Pel que fa a l'origen de *desnonar*, *AlcM* el considera com una variant de *desdonar* amb l'assimilació de la *d* a la nasal, i evidentment suposa l'actual forma dialectal *desdonar* una continuació del mot originari. En realitat, una forma antiga *desdonat* ha existit en la llengua en el sentit de 'mancat de dons, de gràcia' (dos exs. de Jordi de St. Jordi en *AlcM*), i d'un verb castellà *desdonar* en tenim notícies a través del *DAut.*, que el defineix com «quitar lo que se había dado o donado», sense cap exemple,¹¹ i *desdonado* «lo que

carece de dones, gracias o prendas», que sembla haver tingut més ús i està ben documentat (Ss. XV-XVII), veg. *DECH* II, 515a-515ss. Això faria plausible que acceptéssim *desdonar* com a origen de *desnonar*, i de fet sembla segur que *desdonar* era el punt de partida. Així i tot, però, tot suggereix que el canvi de *desdonar* en *desnonar* es devia a una influència de *no* i d'altres mots de la seva família. Notem que el procés d'assimilació suggerit per *AlcM* (*desdonar* > *desnonar*) no era normal, i, d'altra banda, una relació de *desnonar* amb l'adverbi *no* sembla innegable: primer per la documentació antiga (sempre en la forma de *desnonar*), i, en segon lloc, perquè el contorn semàntic inclou essencialment la noció de 'dir de no'. Creiem, doncs, que un antic *desdonar*, havent-se usat en el llenguatge jurídic en els contextos com *desdonar la paraula, la promesa, el conveni*, 'desdir-se', 'refusar de complir' etc., s'havia associat amb els verb com *anullar, fer nul*, i per damunt de tot amb *no*, i que una forma anàloga *desnonar* fou formada al costat de *desdonar*, en el llenguatge de notaris i advocats, i després generalitzada a expenses d'aquest darrer. Un cop integrat a la família de *no* el mot tenia un camp ampli per l'afioriment semàntic que hem anotat. Tenint en compte aquests fets ens ha semblat més adient incloure *desnonar* aquí que no pas sota *donar*.¹²

CRP.: La llengua antiga admetia l'ús de *no* com a prefix de sentit negatiu paral·lel a *des-*, *in-* etc., amb adjectius i alguns substantius. En les *Vides de Sants rosselloneses* trobem *no-nèdesa* 'impur': «Èls fas aver cogitacions *no-nèdeses*» (P163v1; cf. V477 immundas); ib. P10r2; *no-nocent* 'innocent': «gran multitut de gens a él venc diens: —*No-nosent* és la sanc d'él e senes colpa és dapnat» (P7v1; B *no noent*, V17 *innocens*).³⁵

Amb el mateix procediment tenim substantius com: *nocura* 'descura' o 'malvestat' (*Spill*, 9185); *no-fe* 'descreença', 'falsedat, deslleialtat': «aizò porta aital figura de tot pecador qui és en tenebres de mort e en cegea de pecad e d'avoieza e de *no-fe*» (*Hom. Organyà*, 4r9; *EntreDL* I, 138; un cop més en 4r11, ib.); Muntaner en el seu famós sermó usa com a forma occitana *no-fes* (*Cròn.*, cap. 272, VIII, 17.1), i Lluís Faraudo cita un exemple de *Disputació d'en Buch ab son cavall* («En Buch, car és hom de bé, / Repta son cavall de *no-fe*», *Misc. Fabra*, p. 163), cridant l'atenció sobre el fr. antic *nonfeiz, nonfoi*, i oc. ant. *nonfe*.

No-res m. [*no-re* o *non-re* en Lull: «cor mills és demostrat son poder, sa caritat, en encarnar la persona del Fill en natura humana, que no és en crear el món de *no-re*» (*Blanq.*, NCl. I, 167.10), «Fóra falsetat o semblant veritat de la vostra, o *non-re*» (ib. III, 109.24); *tornar a no-res* en Oliver, *Excit.*, NCl., 35.29; «Tot és vingut a *no-res*» («a cap resultat bo», Lacav. 1969)]; notem també *per no res* 'per cosa insignificant': «E *per no res* li jure tot jorn» (Eiximenis, *AlcM*), *un no-res* 'una cosa insignificant' (*Tirant*, capítol 199).

Composts adverbials: *Nogensmenys* 'això no obstant' (DFa.); neologisme de data recent en imitació